

RAPPORT

Routekaart Schone Lucht Akkoord - Regio Zuidoost-Brabant

De weg naar een schone lucht

Definitieve versie – 29 juni 2023

Eva de Ruiter – Marijke Laarman – Daniel Los – Camille Aardening

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	3
Inleiding: Gezondheidsuitdaging voor de Brabanders	3
1.1	Het belang van schone lucht.....	3
1.2	Bronnen van uitstoot	5
1.3	Doel en scope van de routekaart	6
1.4	Leeswijzer	6
Hoofdstuk 2	8
Het Schone Lucht Akkoord als antwoord	8	8
2.1	De voordelen en aandachtspunten van het Schone Lucht Akkoord.....	8
2.2	Verplichtingen	10
2.3	De thema's en concrete acties.....	10
Hoofdstuk 3	13
Stand van zaken voor Regio Zuidoost-Brabant	13	13
3.1	Een inventarisatie van uw inzet op de Schone Lucht Akkoord thema's	13
3.2	Inzichten voor Zuidoost-Brabant.....	16
3.3	Perspectief voor de eerste stap voor themakeuze.....	17
Bijlage 1: Mate van bijdrage aan de Routekaart per gemeente	18	18
Bijlage 2: Kaartbeeld overige regio's.....	20	20

Inleiding: Gezondheidsuitdaging voor de Brabanders

Er is steeds meer kennis over de impact van luchtvervuiling op onze gezondheid. De richtlijnen die vanuit Europa worden gesteld, liggen boven de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Nagenoeg overal in Noord-Brabant worden de WHO-advieswaarden (uit 2021) voor fijnstof en stikstofdioxide overschreden. De GGD rekende uit dat de gemiddelde Brabander daardoor een jaar korter gezond kan leven. Dit maakt het waarborgen van schone lucht een urgente en cruciale uitdaging. Het Schone Lucht Akkoord is een belangrijk instrument dat gericht is op het verbeteren van de luchtkwaliteit. Samen streven de deelnemende partijen naar een gezondheidswinst van minimaal 50 procent in 2030 ten opzichte van 2016. Ze doen dit door het bevorderen van duurzaamheid aan de hand van de negen meest relevant thema's, waaronder industrie, landbouw en mobiliteit. Dit rapport is opgesteld als een routekaart en dient als hulpmiddel voor toetreding en implementatie van het Schone Lucht Akkoord in het eigen beleid.

1.1 Het belang van schone lucht

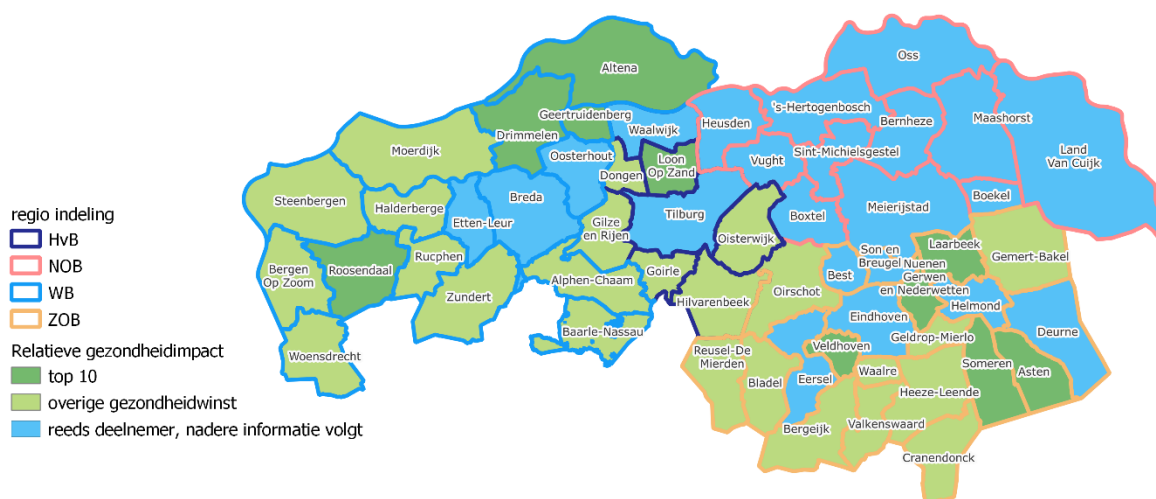
Luchtkwaliteit is een onderwerp dat de afgelopen jaren steeds meer aandacht heeft gekregen. En dat is niet zonder reden. De GGD heeft herhaaldelijk aangetoond dat de kwaliteit van de lucht die we inademen een directe invloed heeft op onze gezondheid. In het onderzoek: "Luchtkwaliteit en gezondheid in de provincie Noord-Brabant" De GGD trekt de vergelijking met 4,9 gerookte sigaretten per persoon (alle leeftijden) per dag. Daarnaast komt uit onderzoek van het RIVM naar voren dat we in Nederland gemiddeld acht maanden korter leven door de gevolgen van luchtvervuiling¹. Als je als gemeente werkt aan het verbeteren van de luchtkwaliteit, werk je dus direct mee aan het verbeteren van de gezondheid.

De GGD heeft in het rapport 'Luchtkwaliteit en gezondheid' de luchtkwaliteit in Noord-Brabant geanalyseerd. Hierin wordt aangetoond dat de blootstelling aan vervuilde lucht in Brabant een breed scala aan gezondheidsproblemen veroorzaakt. Luchtverontreinigende stoffen, specifiek fijnstof, stikstofoxide en ozon, kunnen leiden tot luchtwegaandoeningen, zoals astma en chronische bronchitis. Bovendien verhoogt langdurige blootstelling aan vervuilde lucht het risico op hart- en vaatziekten, beroertes, longkanker en zelfs vroegtijdige sterfte. Aandoeningen die in direct verband staan met emissies en luchtverontreiniging zijn lagere geboortegewichten, astma bij kinderen en hart- en vaatziekten boven de 40 jaar. Verder is een deel van de ziekenhuisopnames in de regio toe te schrijven aan slechte luchtkwaliteit. Deze opnames zijn met name gerelateerd aan acute astma, COPD en hartziekten. Van deze ziektes wordt ingeschat dat rond de 4% veroorzaakt is door

¹ [https://www.rivm.nl/lucht/Schone Lucht Akkoord](https://www.rivm.nl/lucht/Schone_Lucht_Akkoord)

luchtverontreiniging. Naast impact op het individu, hebben deze gezondheidseffecten ook een enorme impact op de maatschappij als geheel.

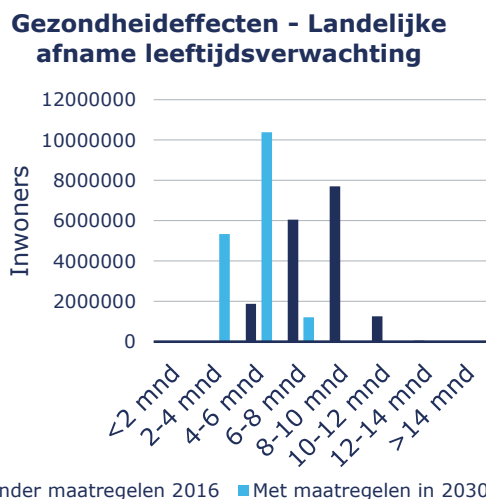
Samenvattend is te zeggen dat luchtverontreiniging een effect heeft op verschillende gezondheidsproblemen. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen verschillende Brabantse gemeenten. In alle gemeenten is gezondheidswinst te behalen door het verschoonen van de lucht. Bij de gemeenten die nog niet deelnemen aan het Schone Lucht Akkoord valt relatief de grootste winst te behalen in Altena, Asten, Drimmelen, Geertruidenberg, Laarbeek, Loon op Zand, Nuenen Gerwen en Nederwetten, Roosendaal, Someren en Veldhoven.

Figuur 1 Relatieve gezondheidswinst wordt hier weergegeven als de bijdrage van luchtverontreiniging op de totale incidentie van vroegtijdige sterfte (onder 30 plussers), astma bij kinderen, hart- en vaatziekten en longkanker (bij 50 plussers).²

Het is goed om te weten dat de GGD, naast de analyse van de regio, per gemeente een vergelijkbaar rapport kan maken met uitwerkingen van gezondheidsverlies op wijkniveau inclusief het aandeel van de belangrijkste sectoren.

² <https://www.ggdhvb.nl/app/uploads/2022/06/Onderzoek-luchtqualiteit-en-gezondheid-in-Brabant-2022-Rapport.pdf>

Figuur 2 Landelijke afname leeftijdsverwachting door de effecten van luchtvervuiling³

De negatieve gevolgen van luchtvervuiling beperken zich niet alleen tot gezondheidsproblemen. Verdere nadelige effecten vertalen zich door in hogere kosten voor (fysieke en mentale) gezondheidszorg, arbeidsongeschiktheid en verminderde levenskwaliteit en daarmee verminderd geluksgevoel. Door te investeren in luchtkwaliteit kunnen gemeenten niet alleen de gezondheid van hun burgers verbeteren en bijbehorende gezondheidsuitgaven verminderen, maar ook bijdragen aan de aantrekkelijkheid van de stad of gemeente. Bovendien eindigt gezonde lucht niet bij de grenzen van steden, gemeenten of provincies. Door luchtkwaliteit in eigen gebied te verbeteren wordt een bijdrage geleverd aan een gezonde, duurzame toekomst voor iedereen.

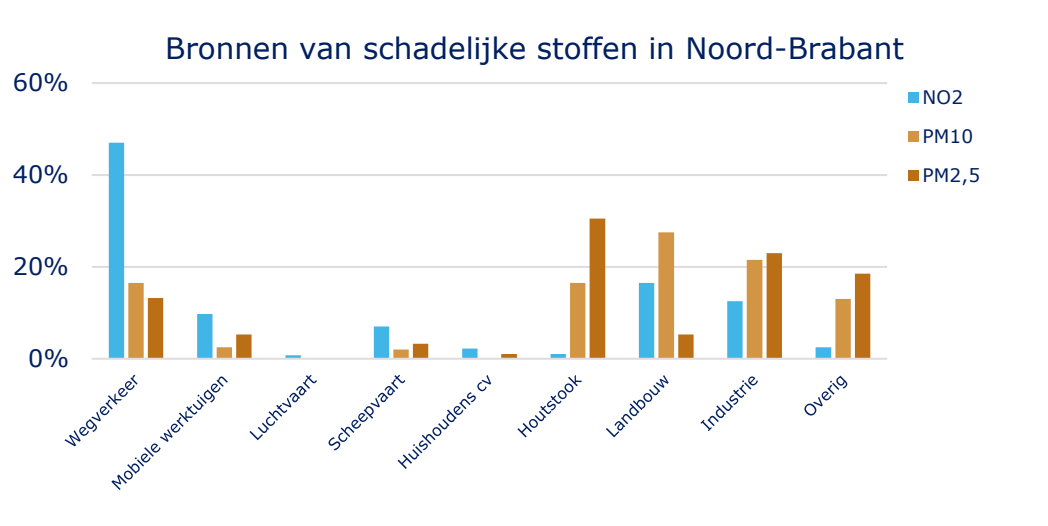
1.2 Bronnen van uitstoot

De effecten van luchtkwaliteit op de gezondheid wordt gemeten in de luchtkwaliteitsindex (LKI). Aan de hand van blootstelling aan vier stoffen kunnen ziektebeelden worden gekoppeld aan bronnen van uitstoot. De stoffen die hierin centraal staan zijn ozon (O₃), stikstofoxide (NO₂) en fijnstofconcentraties (PM_{2,5} en PM₁₀), die worden uitgedrukt in de grootte van de deeltjes. Omdat het lastig is om lokaal beleid te vormen op ozon wordt in de gemeentelijke context voornamelijk gekeken naar stikstofoxide en fijnstofconcentraties.

Van die stoffen zijn er meerdere bronnen van uitstoot te onderscheiden. Een directe bron van stikstofoxide is het wegverkeer. Fijnstof komt voornamelijk voort uit processen in de landbouw, industrie en door houtstook. De categorie 'overig' heeft betrekking op bouw, diensten, handel en overheid. Hierbij is het goed om te vermelden dat secundair gevormde fijnstof niet is meegenomen in dit overzicht, waardoor de bijdrage van landbouw mogelijk hoger ligt dan wordt getoond. Ammoniak is namelijk een belangrijke bron van secundair fijnstof. Bij het nemen van stalmaatregelen gericht op ammoniak wordt de luchtkwaliteit m.b.t. fijnstof verbeterd.

Om deze emissies te voorkomen geeft de GGD de voorkeur aan een brongerichte aanpak. Omdat emissies worden voorkomen, zullen vervolgens minder burgers hieraan blootgesteld worden.

³ [https://www.rivm.nl/lucht/Schone Lucht Akkoord](https://www.rivm.nl/lucht/Schone%20Lucht%20Akkoord)

Figuur 3 Bronnen van schadelijke stoffen naar sector⁴

1.3 Doel en scope van de routekaart

Deze routekaart is bedoeld als leidraad voor de afweging van gemeenten om wel of niet deel te nemen aan het Schone Lucht Akkoord. Het streven is om zoveel mogelijk gemeenten te laten deelnemen aan het Schone Lucht Akkoord. Immers, met meer deelnemende gemeenten wordt het gebied waarin maatregelen genomen worden groter en wordt de impact daarvan ook groter.

Om dit doel te bereiken wordt in deze routekaart aandacht besteed aan de voordelen en aandachtspunten van deelname aan het Schone Lucht Akkoord. Hiernaast wordt de mogelijkheid voor een integrale aanpak besproken. Om de stap tot deelname te verkleinen en vragen hierover weg te nemen, maken we concreet welke inspanningen nodig zijn om deel te nemen. Tot slot worden in deze routekaart de potentiële gemeentelijke samenwerking- of sparringpartners inzichtelijk gemaakt.

1.4 Leeswijzer

In het tweede hoofdstuk gaan we dieper in op de aspecten die relevant zijn bij de overweging om deel te nemen aan het Schone Lucht Akkoord. We geven toelichting op de verplichtingen en de kansen die deelname met zich meebrengt. Daarnaast diepen we de thema's binnen het akkoord verder uit en geven we een concreet overzicht van de inzet die per thema wordt verwacht.

In het derde hoofdstuk wordt specifiek voor uw regio ingezoomd op de inspanningen die al worden geleverd voor het verbeteren van de luchtkwaliteit. Met deze analyse komen de voortgang en mogelijke ontwikkelingspunten op de thema's van het Schone Lucht Akkoord naar voren. Tevens worden er voorstellen gedaan om synergiën te creëren door bijvoorbeeld samenwerkingen aan te gaan met gemeenten die koploper zijn op een thema, of samenwerking aan te gaan met gemeenten die werken aan soortgelijke maatregelen.

⁴ <https://www.ggdhvb.nl/app/uploads/2022/06/Onderzoek-luchtkwaliteit-en-gezondheid-in-Brabant-2022-Rapport.pdf>

Een groot aantal gemeenten zijn reeds deelnemer aan het Schone Lucht Akkoord. De regio Noordoost-Brabant is hierin opvallend omdat alle gemeenten in de deze regio deelnemer zijn. De deelnemende gemeenten zijn niet opgenomen in de analyse ten aanzien van de verschilbepaling tussen het huidige beleid en de maatregelen van het Schone Lucht Akkoord.

Ook bij deelnemende gemeenten geldt dat zij in verschillende mate inzet tonen per thema. Hoe de inzet per thema er uit ziet zullen wij inzichtelijk maken op basis van de Decentrale Uitvoeringsplannen die recent zijn ingediend bij Schone Lucht Akkoord. Echter, pas in oktober 2023 mogen deze worden vrijgegeven. Tot die tijd zullen wij in vertrouwelijke setting direct met de desbetreffende deelnemende gemeente suggesties doen over samenwerkingsmogelijkheden per thema. Deze samenwerkingsuggesties richten zich op zowel reeds deelnemende gemeenten als op niet-deelnemende gemeenten.

Het Schone Lucht Akkoord als antwoord

Dit hoofdstuk belicht de overwegingen om deel te nemen aan het Schone Lucht Akkoord, waarbij zowel de voordelen en aandachtspunten van deelname aan bod komen. Inzicht hierin, en wat er wordt verwacht van de gemeente, helpt om een goede afweging te maken om wel of niet deel te nemen aan het Schone Lucht Akkoord.

2.1 De voordelen en aandachtspunten van het Schone Lucht Akkoord

Tijdens gesprekken met niet-deelnemende Brabantse gemeenten zijn een aantal obstakels naar voren gekomen. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op deze obstakels en wat het Schone Lucht Akkoord of de provincie doet om de drempel voor deelname te verlagen. Hiernaast hebben wij ook deelnemende gemeenten gesproken en de lessen die uit deze gesprekken naar voren kwamen meegenomen.

Een punt dat veel terugkomt in gesprekken met gemeenten is dat lucht van ons allemaal is en niet stopt bij grenzen. Dit maakt de **verantwoordelijkheid** voor dit onderwerp lastig. Hoewel er maatregelen zijn die direct een lokaal effect hebben, draait het Schone Lucht Akkoord om het gezamenlijk behalen van landelijke doelen. Deelname heeft daarmee niet alleen directe voordelen voor uw lokale bevolking, maar op langere termijn ook voor alle Nederlanders.

Met deelname aan het Schone Lucht Akkoord neemt een gemeente concrete maatregelen om luchtkwaliteit te verbeteren. Welke maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord worden genomen wordt door uw gemeente zelf bepaald. Dit dient te worden vastgelegd in een decentraal uitvoeringsplan. Waar het akkoord **kaders** biedt door een duidelijk doel te stellen en maatregelen verdeelt onder thema's, biedt het daarmee ook de vrijheid om lokale of regionale focus te leggen. Het jaar waarin de gestelde doelen moeten zijn bereikt (2030) komt dichterbij, maar instappen is nog steeds mogelijk en gewenst. Met uw huidige maatregelen en de ambitie om deze de komende jaren uit te breiden, kunt u als gemeente al aansluiten. Hier komt bij dat niet alle thema's relevant zijn voor alle gemeenten. Op de thema's die irrelevant zijn voor uw gemeente wordt dan ook geen inzet van u verwacht (bijvoorbeeld binnenvaart of landbouw, indien dit niet aanwezig is in de gemeente).

Verschillende gemeenten zien de benodigde **capaciteit** voor deelname als een grote drempel. Zeker in kleinere gemeenten is weinig capaciteit voor het onderwerp luchtkwaliteit en kan deelname aan het Schone Lucht Akkoord als overweldigend worden ervaren. In het akkoord wordt luchtkwaliteit integraal aangepakt met andere beleidsgebieden zoals mobiliteit, vergunningverlening en binnenstedelijke ontwikkeling. Door deelname integraal op te pakken

binnen uw organisatie, bijvoorbeeld in de vorm van een werkgroep, kan de tijdsinvestering worden verdeeld over verschillende medewerkers en efficiënter worden opgepakt.

Daarnaast zijn er verscheidene vragen over het **budget** dat nodig is voor deelname aan het Schone Lucht Akkoord. Vooropgesteld dat het afhankelijk is van uw ambitie en huidige inzet op luchtverschoning, zijn er een aantal nuances aan te brengen op de verwachte investering van uw gemeente. Zoals gezegd wordt het verschonen van lucht integraal aangepakt in het akkoord. Hierdoor vallen maatregelen vaak samen met verduurzamingsmaatregelen of zijn het maatregelen waar u al aan werkt. Zo is het verschonen van het eigen wagenpark één van de maatregelen voor mobiliteit. Daar komt bij dat niet wordt verwacht dat uw gemeente alle maatregelen in één jaar uitvoert. Als u deelneemt aan het Schone Lucht Akkoord dient u jaarlijks uw decentrale uitvoeringsplan in bij het Schone Lucht Akkoord. Daarin beschrijft u uw ambities en het bijbehorende tijdspad. U staat dus zelf aan het roer voor het maken van de keuze over de inzet. Tot slot biedt het Schone Lucht Akkoord u de mogelijkheid om uw budget voor de uitvoering van maatregelen te vergroten met behulp van een Specifieke Uitkering (SpUk). De uitkering kan worden aangevraagd voor 50% van de kosten die u maakt, met een maximum van 500.000 euro per project.

Om de capaciteit verder te vergroten en het benodigde budget per gemeente te verkleinen, wordt **samenwerking** gestimuleerd. Samenwerking kan ontstaan binnen bestaande samenwerkingsverbanden. Ook de provincie kan een verbindende rol hebben en netwerken faciliteren. Netwerken kunnen worden gebaseerd op het hebben van vergelijkbare uitdagingen, maar ook door (kleinere) gemeenten te koppelen aan een koploper op een thema/maatregel. Binnen het Schone Lucht Akkoord wordt samenwerking bevorderd door het aanbod van themawerkgroepen. In deze groepen wordt per thema gesproken over de kansen en uitdagingen in de uitvoering van de maatregelen. Er worden tools ontwikkeld en pilots en projecten besproken. De themagroepen komen gemiddeld drie keer per jaar bij elkaar en een gemeente bepaalt zelf in hoeverre ze actief betrokken wil zijn.

De voordelen:

- Het Schone Lucht Akkoord biedt concrete handvatten voor het ondernemen van acties om luchtkwaliteit te verbeteren. Het is 'kant-en-klaar-beleid' inclusief monitoring.
- Er wordt enkel inzet verwacht op de thema's die van toepassing zijn op uw gemeente.
- Er zijn mogelijkheden voor SpUk-aanvragen, individueel of in samenwerkingsverband.
- Het vereenvoudigt kennisdeling met andere gemeenten.
- Het is laagdrempelig: het is mogelijk om in te stappen met de huidige inzet op luchtkwaliteit van uw gemeente.
- Het maakt uw gemeente meer toekomstproof (met oog op bijvoorbeeld de te verwachte hogere wettelijke eisen naar aanleiding van het WHO advies over luchtkwaliteitsnormen).
- De omgevingswet verplicht het maken van een koppeling tussen milieu en gezondheid. Het Schone Lucht Akkoord geeft concrete invulling aan deze verplichting.

De aandachtspunten:

- Het Schone Lucht Akkoord vraagt om inzet van meerdere beleidsterreinen binnen de gemeente waardoor er coördinatie nodig is.
- De vaste maatregelen moeten per 2030 zijn uitgevoerd. Een overzicht van deze maatregelen staan beschreven in H2.3)

2.2 Verplichtingen

Het Schone Lucht Akkoord is een bestuursakkoord dat een inspanningsverplichting impliceert om de gestelde doelen te bereiken. Door het akkoord te ondertekenen, onderschrijft de gemeente de volgende doelstellingen:

- Het streven naar een permanente verbetering van de luchtkwaliteit, met als doel om gezamenlijk gezondheidswinst voor iedereen in Nederland te realiseren.
- De beperking van de uitstoot van vervuilende stoffen in alle relevante sectoren, met als doel in 2030 minimaal 50% gezondheidswinst (gebaseerd op het landelijke gemiddelde) te behalen ten opzichte van 2016.

Als gemeente zet u zich in voor het uitvoeren van acties en maatregelen om deze doelstellingen te behalen. Gemeenten die deelnemen aan het Schone Lucht Akkoord voeren een aantal vaste maatregelen uit, zoals het beter integreren van luchtkwaliteit in andere beleidsterreinen, duurzaam aanbesteden en communicatie over schone lucht en houtstook. Voor alle vaste maatregelen dient u de voortgang te rapporteren, door aan te geven in welke fase u zich bevindt ten aanzien van de betreffende maatregel. Er wordt onderscheid gemaakt in fases *nog niet mogelijk*, *voornemen*, *voorbereiding*, *in uitvoering* en *voltooid*. Maatregelen met betrekking tot thema's die niet van toepassing zijn voor uw gemeente kunnen worden geclassificeerd als *niet van toepassing op mijn organisatie*.

Aanvullende maatregelen kunnen ook worden opgenomen en uitgevoerd, afhankelijk van de lokale situatie. In een decentraal uitvoeringsplan omschrijft u uw ambities voor het verschonen van de lucht. De omvang van de verplichtingen en de benodigde tijdsbesteding hangt dus af van deze ambities. De invulling van de decentrale uitvoeringsplannen is lokaal maatwerk, waar dit mogelijk en kansrijk is, wordt regionale samenwerking gestimuleerd. Het Rijk en de provincie kunnen hierbij een ondersteunende rol bieden.

Naast de uitvoering van maatregelen, omvat de deelname aan het Schone Lucht Akkoord ook het aanleveren van data voor de jaarlijkse rapportage, gegevensaanlevering voor monitoring en optionele deelname aan themagroepen, werkgroepen en pilots. Om deze processen te vereenvoudigen zijn er online tools en voorbeelden beschikbaar zoals een [MVOI leidraad](#), een [participatiegids](#) en een [routewijzer houtstook en overlast](#). Op deze manier vindt kennisdeling tussen gemeenten plaats en hoeft uw gemeente het wiel niet opnieuw uit te vinden.

2.3 De thema's en concrete acties

In de onderstaande tabel zijn de verschillende thema's met hierbij het doel en de verschillende maatregelen van het Schone Lucht Akkoord opgesomd. Deze elementen zijn afkomstig van de [website](#) van het Schone Lucht Akkoord. Door op de titel van het thema te klikken, komt u direct uit bij de specifieke themapagina. Hier vindt u meer gedetailleerde informatie per thema en maatregel. De maatregelen kunnen in de loop van de tijd veranderen, dit wordt in overleg met de themawerkgroep besloten. We richten ons hier enkel op de maatregelen en thema's die relevant zijn voor gemeenten. Het thema EU-beleid en internationale inzet stelt eisen op Rijksniveau en is daarom hier niet uitgewerkt. De informatie over het thema Monitoring heeft u zojuist in H2.2 kunnen lezen.

Thema	Doel	Vaste maatregelen
<u>Mobiliteit</u>	Streven is een reductie van de negatieve gezondheidseffecten van verkeersemisies voor heel Nederland van 70% in 2030 ten opzichte van 2016 te realiseren.	<ul style="list-style-type: none"> - Gezondheidsdoelen opnemen in relevante verkeers- en vervoersplannen. - Emissie-eisen opnemen in aanbestedingen en vergunningen - Gezondheidsdoelen in regionale mobiliteitsprogramma's. - Meewerken aan verkenning van gezondheidseffecten bij effectstudies van infrastructuurprojecten.*
<u>Mobiele werktuigen</u>	Streven is om in 2030 een reductie van de negatieve gezondheidseffecten van mobiele werktuigen van 75% ten opzichte van 2016 te realiseren.	<ul style="list-style-type: none"> - Afspraken over gunningscriteria in aanbestedingen en vergunningen. - Onderzoek naar mogelijkheden voor omgevingsvergunningen en milieuzones.* - Onderzoek naar mogelijkheden voor handhaving emissie-eisen en ontwikkeling keuringssystematiek.*
<u>Industrie</u>	Doel is om uitstoot en groei verder te ontkoppelen en een continue daling van emissies naar de lucht te realiseren.	<ul style="list-style-type: none"> - Verankeren van zo laag mogelijk vergunnen in lokaal beleid. - Vrijwillige emissiereductie. - BBT-kennis beschikbaar stellen. - Emissie-eisen in vergunningen. - Handhaving: kansen inventariseren en afspraken met de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).
<u>Houtstook van particuliere huishoudens</u>	Streven is een dalende trend van emissies naar de lucht ten opzichte van 2016 te realiseren.	<ul style="list-style-type: none"> - Beschikbaar stellen van voorlichtingsmateriaal over de gezondheidseffecten van houtstook (beschikbaar op samenwerkingspagina van het SLA). - Voorlichting meenemen bij energietransitie en aardgasvrije wijken. - Communiceren over stookalert. - Acteren bij herhaalde overlast.
<u>Binnenvaart en havens</u>	Streven is een reductie van de emissies van verontreinigende stoffen van de binnenvaart van tenminste 35% in 2035 ten opzichte van 2015 te realiseren.	<ul style="list-style-type: none"> - Realiseren van walstroomvoorzieningen. - Gebruik walstroom en verduurzaming binnenvaart. - Gunningscriteria bij aanbesteding infrastructurele werkzaamheden. - Stimuleren van elektrificatie van de eigen vloot. - Gunningscriteria bij veerdiensten, watertaxi's en pleziervaart. - Binnenhavens in 2035 emissievrij.
<u>Landbouw</u>	Streven is een reductie van de gezondheidseffecten van de emissies van de landbouw van 37% in 2030 ten opzichte van 2016 te realiseren	<ul style="list-style-type: none"> - Warme sanering varkenshouderijen met de Subsidieregeling sanering Varkenshouderijen (Srv) - Vastleggen maatregelen uit sectorplan in vergunningen en/of het omgevingsplan. - Verbeteren van de effectiviteit van emissiearme stallen. - Uitvoeren experiment Crisis- en herstelwet. - Inzet instrumenten van de Omgevingswet.
<u>Participatie en citizen science</u>	Het organiseren van consultatiemomenten en belangstellenden de kans geven zelf te meten om hierdoor beter inzicht te krijgen in de luchtkwaliteit in hun omgeving.	<ul style="list-style-type: none"> - Inwoners en bedrijven actief informeren. - Citizen science

Thema	Doel	Vaste maatregelen
<u>Hoogst blootgestelde gebieden en gevoelige groepen</u>	Het inzetten van specifieke maatregelen om gezondheidsschade in hoogblootgestelde gebieden en bij hooggevoelige groepen te beperken.	- Wens is om locatiespecifiek beleid op te nemen ter bescherming van hoogrisicogroepen. Momenteel is dit opgenomen in de algemene bepalingen.

**Bij deze maatregelen wordt het genoemde onderzoek gezamenlijk uitgevoerd.*

Stand van zaken voor Regio Zuidoost-Brabant

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de inspanningen die de gemeenten in de regio Zuidoost-Brabant tot nu toe hebben geleverd op het gebied van schone lucht. Dit is onderzocht met beleidsanalyse waarin is gekeken in hoeverre het huidige beleid overeenkomt met de doelen van het Schone Lucht Akkoord. De nadruk ligt hierbij op specifieke handelingen en maatregelen die worden beschreven. Deze analyse is inzichtelijk gemaakt door middel van een grafiek en een kaart per thema. De analyse is van belang om de huidige inzet en de sterke punten van uw gemeente te identificeren, evenals de thema's die mogelijk extra aandacht verdienen. Hierdoor wordt per thema inzichtelijk waar uw gemeente in het huidige beleid al raakvlakken heeft met het Schone Lucht Akkoord. Het regionale overzicht toont tevens de koplopers per thema en de kansen voor samenwerking aan (zoals eerder toegelicht in H2.1). Door deze inzichten wordt toetreding in de praktijk wellicht haalbaarder.

3.1 Een inventarisatie van uw inzet op de Schone Lucht Akkoord thema's

Toelichting op de scores

Om een inventarisatie van de inzet van gemeenten te maken zijn verschillende beleidsdocumenten geanalyseerd. Deze selectie van documenten is gebaseerd op basis van beschikbaarheid en de relatie met het thema. Om een overzicht van de analyse te maken is gebruik gemaakt van vijf categorieën.

- Score 1: Gemeenten krijgen de score 1 als in de beleidsstukken geen doelen worden genoemd in lijn met het Schone Lucht Akkoord.
- Score 2: Score 2 wordt toegekend als er alleen in algemene zin maatregelen worden genoemd met betrekking tot de luchtkwaliteit. Bijvoorbeeld, wanneer op het thema mobiliteit wordt ingezet op minder uitstoot.
- Score 3: Score 3 staat voor raakvlak met het Schone Lucht Akkoord. Raakvlakken kunnen zijn dat ambities worden uitgesproken of dat er wordt gezocht naar manieren om de gezondheid te verbeteren. In deze context verwijst 'raakvlak' naar het streven naar dezelfde doelen.

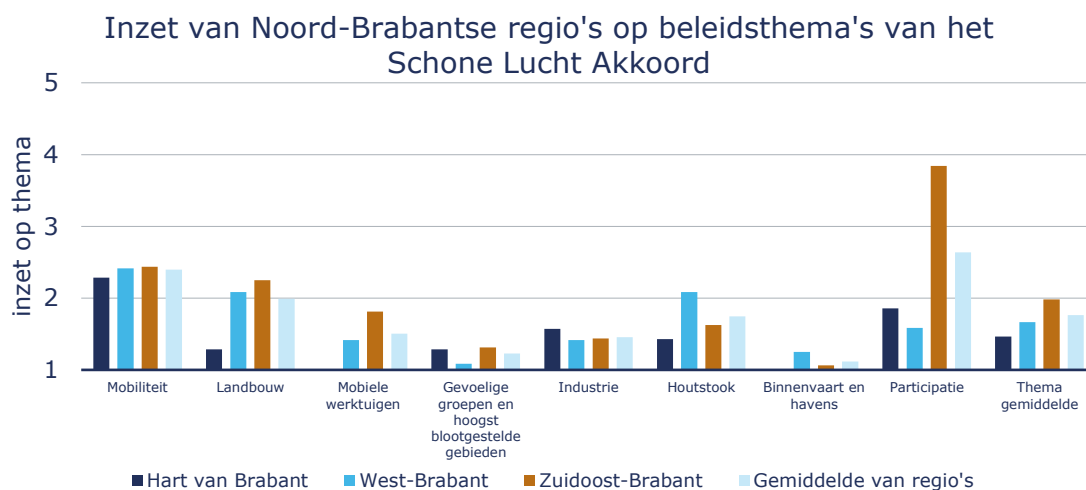
Score 4: Score 4 krijgt een gemeente als het op eigen initiatief een maatregel uitvoert dat in het Schone Lucht Akkoord is opgenomen.

Score 5: Score 5 krijgt een gemeente wanneer zij meerdere thema-relevante maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord uitvoert.

Deze analyse is teruggekoppeld bij de gemeenten en er is ruimte geboden voor een reactie op de bevindingen. Niet iedere gemeente heeft gereageerd. Een overzicht hiervan is te vinden in bijlage 1.

Overzicht inzet Noord-Brabantse regio's op beleidsthema's

De onderstaande grafiek laat de regionale inzet op de verschillende beleidsthema's van het Schone Lucht Akkoord zien. Noordoost-Brabant is in deze analyse buiten beschouwing gelaten omdat deze in zijn geheel deelneemt. Dit zou betekenen dat de meeste gemeenten per definitie al een score van minimaal 4 zouden behalen.

Figuur 4 Inzet van regio's op thema

De grafiek laat zien dat Zuidoost-Brabant zich gemiddeld op meer onderdelen inzet dan de rest van de provincie. Dit zou verklaard kunnen worden doordat er in Zuidoost-Brabant al een verkenning heeft plaatsgevonden, waardoor mogelijk meer van dit thema in de beleidsdocumenten terugkwam. Gemiddeld gezien is de score maximaal een 2, wat betekent dat er alleen in algemene zin maatregelen worden genoemd met betrekking tot luchtkwaliteit. De inzet is doorgaans het grootst op de thema's participatie, mobiliteit en landbouw. De thema's industrie, gevoelige groepen en binnenvaart scoren over het algemeen laag. Zuidoost-Brabant is een uitschieter met het thema participatie. Dit kan worden verklaard door het regionale meetnet voor luchtkwaliteit. Daarmee is bij veel gemeenten uit die regio al één thema in lijn met het Schone Lucht Akkoord. Een andere uitschieter is de gemeente West-Brabant met het thema houtstook. Over dat thema wordt al veel gecommuniceerd richting bewoners, ten opzichte van de andere regio's.

Per regio zijn kaartbeelden ontwikkeld. Deze kaarten geven de verschillende scores per thema voor de verschillende gemeenten weer, en kunnen een eerste aanleiding geven om meer informatie in te winnen. De eerste kaart geeft het gemiddelde van de verschillende thema's weer. De overige kaarten geven het overzicht per thema van het Schone Lucht Akkoord. De kleuren van de kaart komen overeen met de vijf score-categorieën. 3.2 geeft de inzichten voor Zuidoost-Brabant. In bijlage 2 zijn de kaarten van de andere regio's te vinden.

Kaartbeeld: Inzet regio Zuidoost-Brabant

Thema gemiddelde

Houtstook

Mobiliteit

Landbouw

Mobiele Werktuigen

Gevoelige groepen en hoogst blootgestelde gebieden

Industrie

Binnenvaart en Havens

Participatie

Legenda

■ Reeds deelnemer, nadere informatie volgt

Inzet per thema

- (1) Geen raakvlakken
- (2) Raakvlak algemeen, doelen in lijn met het Schone Lucht Akkoord
- (3) Raakvlak met het Schone Lucht Akkoord maatregel
- (4) Één overeenkomst met het Schone Lucht Akkoord
- (5) Meerdere overeenkomsten

3.2 Inzichten voor Zuidoost-Brabant

Regio Zuidoost-Brabant is een regio met veel verschillende soorten gemeenten. Een aantal gemeenten in de regio is reeds deelnemer aan het Schone Lucht Akkoord, al is het nog een minderheid. In 2021 is met een verkenning voor collectieve deelname aandacht geweest voor het akkoord. In de analyse van de gemeentelijke beleidsdocumenten is te zien dat op verschillende thema's al grote stappen worden gezet. Dit is positief, onder andere omdat het de drempel tot deelname verlaagt.

Tijdens de eerdere verkenning heeft gemeente Deurne een trekkersrol gehad. Destijds heeft dit geresulteerd in een notitie waarover informatie is gedeeld met colleges en gemeenteraden. Hoewel dit toen niet heeft geleid tot collectieve deelname aan het Schone Lucht Akkoord, kan deze samenwerkingsstructuur worden ingezet ten behoeve van uitvoering voor de gemeenten die deelnemen of tot deelname besluiten. De voordelen van regionale samenwerking die toen werden genoemd, zijn nog steeds relevant.

"Regionale samenwerking vereist enige inzet, maar als er goede onderlinge afspraken worden gemaakt zullen per saldo de efficiency-en synergievoordelen groter zijn: wielen hoeven niet op meerdere plaatsen te worden uitgevonden, kennis kan worden gebundeld en gedeeld. Een collectieve, regionaal deelname versterkt ook de mogelijkheden voor profilering en lobby vanuit de regio. Kansen op subsidies kunnen hierdoor toenemen, o.a. op SLA -subsidies voor de deelnemende gemeenten." – Notitie collectieve verkenning SLA Zuidoost-Brabant⁵

Zoals ook aangehaald wordt in bovengenoemde notitie, is de regio al langer bezig met het meten van de luchtkwaliteit in de regio. Dit is in samenwerking met samenmeten.nl. Er wordt hier actief over gecommuniceerd en de data is eenvoudig in te zien voor iedereen. Hiermee voldoen gemeenten aan een vaste maatregel van het **thema participatie**. De resultaten uit het regionale meetnet worden niet alleen gedeeld met deelnemende gemeenten, maar ook met inwoners, bedrijven, en kennisinstellingen. Dit maakt het tevens makkelijker om regionaal samen te werken met omgevingsdienst, GGD en provincie. Deze ontwikkeling is deels gefinancierd via de SpUk omdat het door de gemeente Eindhoven is aangemerkt als landelijke pilot onder het Schone Lucht Akkoord. Dit voorbeeld laat zien hoe regionale samenwerking voordelen kan bieden in het verkrijgen van SpUk.

Met betrekking tot het **thema houtstook** hebben een aantal gemeenten al stappen gezet. Cranendonck, Oirschot en Valkenswaard hebben een webpagina op hun gemeentelijke website, met daarin een link opgenomen naar de stookwijzer die de wind en luchtkwaliteit in de omgeving weergeeft.

Op het gebied van het **thema mobiliteit** zijn Bladel en Gemert-Bakel koplopers. Bladel is onderdeel van de samenwerking 'mobiliteit in de Kempen', maar stelt in haar eigen verkeersvisie een nog duurzamere ambitie. Dit samenwerkingsverband, met onder andere deelnemende gemeente Eersel, kan een geschikte structuur zijn om kennis en ervaringen te delen op het gebied van mobiliteit. Vanuit efficiëntie-overwegingen kan ook overwogen worden deelname aan het Schone Lucht Akkoord voor de Kempengemeenten integraal te coördineren of zelfs gezamenlijk een verzoek voor deelname in te dienen. Metropoolregio Eindhoven is ook zeer actief bezig met duurzame mobiliteit en kan als kennisdrager op dit vlak een rol spelen voor de gehele regio.

Op het **thema van gevoelige groepen** zijn, net als in de rest van Brabant, weinig raakvlakken te vinden tussen het huidige beschreven beleid en de maatregelen van het Schone Lucht Akkoord. Toch zijn er gemeenten, zoals Bladel, Asten en Geldrop-Mierlo die hiermee bezig zijn. Hier is te

⁵ <https://www.schoneluchtakkoord.nl/actueel/nieuws-schone-lucht-akkoord/algemeen/verkenning-collectieve-deelname-zuidoost-brabant/>

zien dat aandacht wordt besteed aan locaties met hoge blootstelling en kwetsbare groepen in beleidsdocumenten.

Het beeld van het **thema industrie** komt grotendeels overeen met dat van het **thema van gevoelige groepen** als het gaat om de raakvlakken tussen het huidige beschreven beleid en de vaste maatregelen van het Schone Lucht Akkoord. Er zijn weinig raakvlakken, maar toch zijn een aantal gemeenten, waaronder de gemeente Bladel, Geldrop-Mierlo, Asten en Oirschot met dit thema bezig.

Het **thema binnenvaart en havens** kleurt voornamelijk rood op de kaart, wat deels te verklaren is door de ligging van Zuidoost-Brabant. Er lijken zich hier weinig overeenkomsten of raakvlakken te bevinden.

Binnen het **thema Landbouw** hebben meerdere gemeenten raakvlakken met het Schone Lucht Akkoord. Koplopers op dit thema zijn de gemeenten Oirschot en Someren. Someren werkt bijvoorbeeld aan mestverwerking (mestbeleid), en duurzame landbouw wordt hiernaast in de gemeentelijk structuurvisie genoemd. De deelnemende gemeenten in de regio kunnen hun kennis en ervaring over dit thema delen met deze gemeenten. Toetreding tot het akkoord kan de verdere samenwerking tussen deze gemeenten bevorderen.

3.3 Perspectief voor de eerste stap voor themakeuze

Iedere gemeente is vrij om de thema's te kiezen waarop zij zich wil richten om schonere lucht te bereiken. Zoals in hoofdstuk 2 benoemd, kan het kansrijk zijn om thema's gezamenlijk op te pakken. De volgende kansen zijn zichtbaar:

- Het thema participatie is een goed thema om mee te starten. Aangezien er al veel inzet is op dit thema, is dit een goed vertrekpunt om aansluiting te vinden bij het Schone Lucht Akkoord.
- Daarnaast zijn de thema's mobiliteit en landbouw goede thema's om op te pakken. Mobiliteit kan hier getrokken worden door Metropoolregio Eindhoven of gemeente Bladel, terwijl op het thema landbouw gemeenten Oirschot en Someren hun kennis kunnen delen.
- De gemeente Eindhoven heeft al veel stappen gezet voor het akkoord en kan dienen als kennisdrager op het gebied van deelname aan het Schone Lucht Akkoord en Spuk-aanvragen.
- De deelnemende gemeenten kunnen de niet-deelnemende gemeenten meenemen in de thema's waar nu nog weinig algemene inzet op is, zoals het thema gevoelige groepen en industrie.

Bijlage 1: Mate van bijdrage aan de Routekaart per gemeente

Gemeente	Deelnemer schone lucht akkoord (groen)	Gesproken in groeps gesprekken	Analyse gestuurd	Reactie op analyse
Alphen-Chaam	nee	ja	ja	
Altena	nee	Nee, in mailconversatie zijn de vragen beantwoord	ja	ja
Asten	nee	ja	ja	
Baarle-Nassau	nee	ja	ja	
Bergeijk	nee	nee*	ja	ja, wil niet langer betrokken worden
Bergen op Zoom	nee	nee	nee	
Bernheze	ja	nvt	nee	
Best	ja	ja, als SLA deelnemer	ja	
Bladel	nee	ja	ja	ja
Boekel	ja	nvt	nee	
Boxtel	ja	nvt	nee	
Breda	ja	ja, als SLA deelnemer	ja	
Cranendonck	nee	ja	ja	ja
Deurne	ja	ja, als SLA deelnemer	ja	
Dongen	nee	nee	nee	
Drimmelen	nee	ja	ja	ja
Eersel	ja	nvt	nee	
Eindhoven	ja	nvt	nee	
Etten-Leur	ja	ja, als SLA deelnemer	ja	
Geertruidenberg	nee	ja	ja	
Geldrop-Mierlo	nee	nee*	ja	
Gemert-Bakel	nee	ja	ja	
Gilze en Rijen	nee	ja	ja	
Goirle	nee	nee	nee	
Halderberge	nee	nee	nee	
Heeze-Leende	nee	ja	ja	

Helmond	ja	nvt	nee	
's-Hertogenbosch	ja	nvt	nee	
Heusden	ja	nvt	nee	
Hilvarenbeek	nee	ja	ja	ja
Laarbeek	nee	nee	nee	
Land van Cuijk	ja	nvt	nee	
Loon op Zand	nee	ja	ja	
Maashorst	ja	nvt	nee	
Meerijstad	ja	nvt	nee	
Moerdijk	nee	ja	ja	ja
Nuenen Gerwen en Nederwetten	nee	ja	ja	
Oirschot	nee	ja	ja	
Oisterwijk	nee	nee	nee	
Oosterhout	ja	nvt	nee	
Oss	ja	ja, als SLA deelnemer	ja	
Reusel-De Mierden	nee	ja	ja	ja
Roosendaal	nee	ja	ja	
Rucphen	nee	nee	nee	
Sint-Michielsgestel	ja	nvt	nee	
Someren	nee	ja	ja	ja
Son en Breugel	ja	nvt	nee	
Steenbergen	nee	Wenst niet betrokken te worden	nee	
Tilburg	ja	ja, als SLA deelnemer	ja	
Valkenswaard	nee	ja	ja	ja
Veldhoven	nee	ja	ja	ja
Vught	ja	nvt	nee	
Waalre	nee	ja	ja	ja
Waalwijk	ja	nvt	nee	
Woensdrecht	nee	ja	Nee, telefonisch uitkomsten besproken	Ja, telefonisch reactie gekregen
Zundert	nee	ja	ja	ja

*waren welwillend om deel te nemen, is vanwege agenda-technische redenen niet tot deelneming aan de gesprekken gekomen.

De gemeenten die ondanks herhaaldelijke contactpogingen via mail en telefoon niet hebben gereageerd op ons verzoek voor contact hebben niet deelgenomen aan de groepsgesprekken en hebben de analyse niet ontvangen. De scores in het kaartbeeld zijn voor deze gemeenten om die reden niet geverifieerd.

Bijlage 2: Kaartenbeeld overige regio's

Kaartbeeld: Inzet regio Hart van Brabant

Thema gemiddelde

Houtstook

Mobiliteit

Landbouw

Mobiele Werktuigen

Gevoelige groepen en hoogst blootgestelde gebieden

Industrie

Binnenvaart en Havens

Participatie

Legenda

Gemeenten gekoppeld aan SLA

 Reeds deelnemer, nadere informatie volgt

 Niet meegenomen in de analyse

Inzet per thema

 (1) Geen raakvlakken

 (2) Raakvlak algemeen, doelen in lijn met het Schone Lucht Akkoord

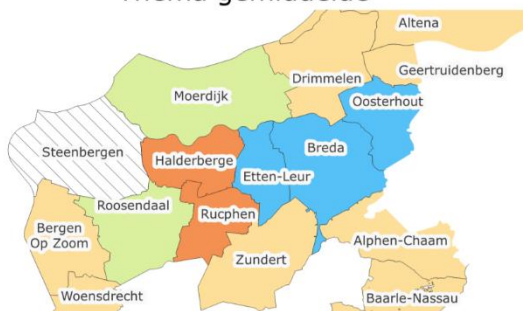
 (3) Raakvlak met een Schone Lucht Akkoord maatregel

 (4) Één overeenkomst met het Schone Lucht Akkoord

 (5) Meerdere overeenkomsten

Kaartbeeld: Inzet regio West-Brabant

Thema gemiddelde

Houtstook

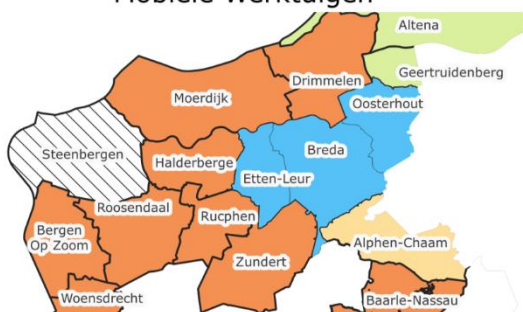
Mobiliteit

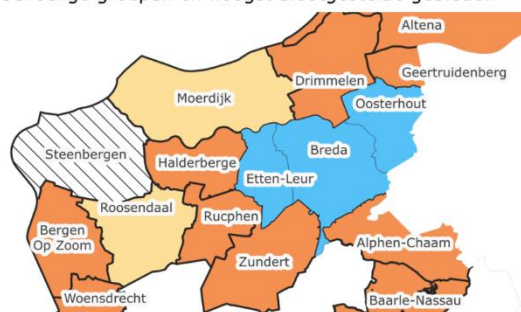
Landbouw

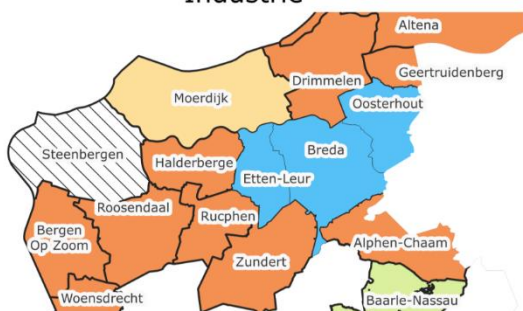
Mobiele Werktuigen

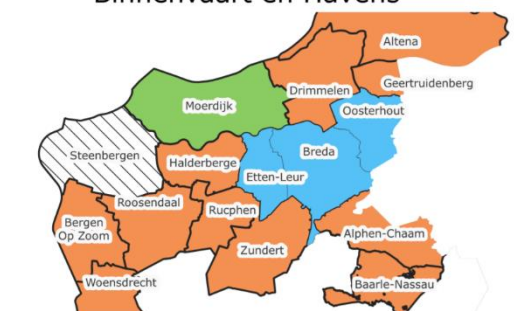
Gevoelige groepen en hoogst blootgestelde gebieden

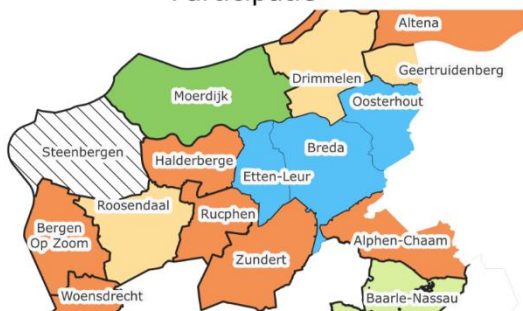
Industrie

Binnenvaart en Havens

Participatie

Legenda

Gemeenten gekoppeld aan SLA

 Reeds deelnemer, nadere informatie volgt

 Geen interesse

Inzet per thema

- (1) Geen raakvlakken
- (2) Raakvlak algemeen, doelen in lijn met het Schone Lucht Akkoord
- (3) Raakvlak met een Schone Lucht Akkoord maatregel
- (4) Één overeenkomst met het Schone Lucht Akkoord
- (5) Meerdere overeenkomsten

WIJ ZIJN BERENSCHOT, GRONDLEGGER VAN VOORUITGANG

Nederland is continu in ontwikkeling. Maatschappelijk, economisch en organisatorisch verandert er veel. Al 85 jaar volgen wij als adviesbureau deze ontwikkelingen op de voet en werken we aan een vooruitstrevende samenleving. De behoefte om iets fundamenteels te betekenen voor mens en maatschappij zit in onze genen. Met onze adviezen en oplossingen hebben we dan ook actief meegebouwd aan het Nederland van vandaag. Altijd op zoek naar duurzame vooruitgang.

Alles wat we doen, is onderzocht, onderbouwd en vanuit meerdere invalshoeken bekeken. Zo komen we tot gefundeerde adviezen en slimme oplossingen. Die zijn op het eerste gezicht misschien niet altijd de meest voor de hand liggende. Juist deze eigenzinnigheid maakt ons uniek. Daarbij zijn we niet van symptoombestrijding. En gaan pas naar huis als het is opgelost.

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG UTRECHT
Postbus 8039, 3503 RA UTRECHT
030 2 916 916
www.berenschot.nl